

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1289509/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא, הרב ציון לודאילוז, הרב דניאל אדרי

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אברהם ברזל ועו"ד אליהו שוורץ)
נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד צבי גלר)

הנדון: סמכויות בית הדין ליישום ואכיפת הסכם שאישר בנוגע להסדרי שהות, אף שלא 'דן
ופסק', ולמינוי אפוטרופוס לדין

החלק החשוב בפסק הדין הוא ההסבר שכאשר ההורים רק אישרו הסכם גירושין ברבני, בלי שהיה
עליו דיונים משפטיים וכו', זה אומר שהסמכות לעתיד היא לא בהכרח של הרבני. זאת בניגוד למצב
בו בית הדין נתן פסק דין לאחר דיונים.

פסק דין

1. לפנינו ערעור האם על החלטת בית הדין הרבני מיום י"ג בתשרי התשפ"א (1.10.2020) איזה בית דין אזורי? איזה הרכב? מה מספר התיק? לא רשומים לנו. לא ראוי. שבה קבע כי הוא "מוסמך לאכוף את הסכם הגירושין מתאריך י"ד במרחשוון התשע"ט (23.10.2018) שנחתם בפני בית הדין וקיבל תוקף של פסק דין באותו יום", בין השאר בעניין השהות בין האב לילדיו שהם חלק מסעיפי הסכם הגירושין שהוגש אל בית הדין וניתן לו על ידו תוקף פסק דין. במסגרת החלטה זו פנה בית הדין אל הסיוע המשפטי במשרד המשפטים בבקשה למנות לאב אפוטרופוס לדין, עקב מצבו הנטען, וכן הורה לבחון אם ישנה מסוכנות של האב כלפי הילדים, כטענת האם, ואם אפשר לקיים את המפגשים עימם. כמו כן הורה בית הדין לאם לתת את התייחסותה "אם יש מניעה, ומהי, שהורי האב יפגשו את הילדים בשלב זה ללא נוכחות האב עד להחלטה של בית הדין בעניין שהות האב עם ילדיו".

עוד מערערת האם על החלטת בית הדין מיום א' במרחשוון התשפ"א (19.10.2020) שבה אומנם ביטל את מינוי האפוטרופוס לדין בעבור האב, משום שבשלב זה נראה כי אין צורך בכך כל עוד לא יוכח שהוא פסול דין, אך ביקש למנות אפוטרופוס לדין בעבור הילדים הקטינים. עוד חזר בית הדין בהחלטתו והורה לאם לתת את תגובתה לטענת האב ולהשיב "מדוע האיש אינו רואה את ילדיו למרות האמור בהסכם הגירושין".

א. השתלשלות ההליכים הרלוונטיים

2. להלן נביא את רקע הדברים ואת השתלשלות ההליכים הרלוונטיים לנדון:

מדובר בבני זוג אשר נישאו ביום י"ז בסיוון התשס"ד (6.6.2004) ומנישואיהם אלה נולדו להם שני ילדים, שכיום עודם קטינים. יחסי הצדדים עלו על שרטון ובעקבות כך הם הגישו אל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין הרבני **האזורי בירושלים** ביום ז' בתשרי התשע"ט (16.9.2018) בקשה משותפת לאישור הסכם גירושין שעליו חתמו והעוסק בענייני הרכוש, מזונות שני הקטינים קביעת המשמורת אצל האם והסדרי השהות אצל האב (להלן: "הסכם הגירושין"). בעקבות בקשתם הופיעו הצדדים ובאי כוחם ביום י"ד במרחשוון התשע"ט (23.10.2018) בבית הדין, ועימם אם האישה ואחי הבעל, ולאחר שקיבלו בקניין את האמור בהסכם הוציא בית הדין באותו היום פסק דין המאשר אותו ונתן לו תוקף של פסק דין. לאחר שהפרידו הצדדים את מגוריהם סודר ביניהם גט בבית הדין ביום ד' בכסלו התשע"ט (12.11.2018), והם התגרשו זה מזה.

3. ביום כ"ט בשבט התשע"ט (4.2.2019) הגישה האם לבית הדין 'בקשה דחופה' שלפיה לאחר הגירושין והחתימה על ההסכם נודע לה שהאב מאובחן כמתמודד עם הפרעה נפשית מסוג סכיזופרניה שהוסתרה ממנה, לדבריה, במשך שנים, ועל כן היא מגישה בקשה דחופה למתן הוראות. בהמשך, ביום ט"ו באדר א' התשע"ט (20.2.2019), הגישה האם לשם כך בקשה ליישוב סכסוך.

בדיון שנערך בבית הדין ביום ב' בניסן התשע"ט (7.4.2019) הבהירה האם כי אין היא מבקשת בבקשתה את ביטול ההסכם, כולו או חלקו, אלא רצונה רק לוודא ולהבטיח שבעת החתימה האב היה כשיר לחתום על ההסכם. בדיון עלו עניינים נוספים, כגון השאלה אם דירת הצדדים הועברה לפי ההסכם ואם המזונות משולמים, וכן בקשת האם להוסיף להסכם הערה שלפיה אם האב, עקב מצבו, יידרש לאפטרופסות, יהיה ההסכם בטל (שורות 110–111 לפרוטוקול).

בעקבות הדיון הוציא בית הדין באותו יום החלטה שבה נתן הוראות בעניין אופן אכיפת הסכם הגירושין, כגון העברת רישום הדירה ותשלום מזונות הקטינים, וכן העיר כי יש צורך בשמירת זכויות האב למקרה שהקטינים לא יהיו במשמורתה של האם בעתיד.

4. ביום כ"ב באדר התש"ף (18.3.2020) **הגיש האב בקשה דחופה אל בית הדין שבה הלין על שהאם מפרה, לטענתו, את הסדרי השהות והקשר שלו עם הקטינים וביקש כי בית הדין יאכוף הסכמים אלה.** באותו היום הורה בית הדין לאם להגיב לבקשה בתוך עשרה ימים, אך **האם לא הגיבה לבקשה.**

ביום ב' בתמוז התש"ף (24.6.2020) הגיש האב בקשה שבה הודיע כי מצבו הנפשי התדרדר וכי יהיה מנוע בפרק זמן זה מלחתום על המסמכים הנדרשים לשם העברת הדירה, וכי על כן יש לעכב את ביצוע ההסכם לשלושה חודשים, עד שיחזור לכשירותו הנפשית. בנוסף חזר האב והלין על שהאם ממשיכה להפר, לטענתו, את יישום סעיפי ההסכם בדבר השמירה על הקשר שבין הקטינים לאביהם.

בעקבות כך הוציא בית הדין באותו יום החלטה המבהירה כי בעקבות החלטתו הקודמת מיום ב' בניסן התשע"ט (7.4.2019) אין עוד כל צורך בחתימת האב על מסמכים בעניין הרכוש, ועל כן אין מקום לעכב ביצוע פעולה כלשהי.

5. ביום כ"ו באב התש"ף (16.8.2020) הוגשה אל בית הדין 'בקשה דחופה' בשם האב, על ידי אחיו, למנות לו אפטרופוס לדין בהליכים הנדרשים בבית הדין. בבקשה צוין כי האיש מאושפז זה שלושה שבועות בבית בחולים הפסיכיאטרי 'איתנים'. במסגרת בקשה זו ביקש האב מבית הדין לקבוע את קיום הסדרי השהות שבין הקטינים להוריו, למנות פקידת סעד להגשת תסקיר וכן למנות מתאם הורי בין האב לאם. בית הדין הורה לאם להגיב, במקביל הועברה בקשת האב להתייחסות גורמי הרווחה, ליועץ המשפטי לממשלה ולאפטרופוס הכללי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעקבות כך הוגש תסקיר ועימו עמדת בא כוח היועץ המשפטי לממשלה. בכותרת התסקיר נכתב כי תסקיר דומה מוגש גם לבית המשפט לענייני משפחה, שם מתנהל דיון לפי סעיף 2(ז)(3) לחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א – 1991.

6. ביום ה' באלול התש"ף (25.8.2020) הגיבה האם לבקשה למינוי אפוטרופוס. לטענתה, בית הדין נעדר סמכות לדון בענייני הקטינים והסדרי השהות, והסמכות לדון בעניין זה נתונה לבית המשפט לענייני משפחה, שכבר נתן החלטות בעניין הקטינים. כן הגיבה האם לגופם של דברים אודות מצבו של האב.

בתגובה לכך, טען האב כי לבית הדין סמכות לדון בעניין הקטינים והסדרי השהות, שכן בית הדין דן בכל שאלה הנובעת מאכיפת הסכם הגירושין שנחתם בפניו, ובית הדין דן בעניינים אלה כבר מאדר א' התעש"ט (פברואר 2019). עוד טען האב כי טענות בעניין הסמכות יש להעלות בהודמנות הראשונה וכי האם לא העלתה כל טענה בעניין הסמכות עד עתה. מבחינת כיבוד ערכאות טען האב כי יש להבחין בין סמכות בית המשפט, שדן בצו ההגנה הזמני, לבין הסמכות בעניין הסדרי השהות. לטענתו, שעה שהצדדים אינם עומדים בהסכמות הסמכות נתונה לבית הדין שאישר את ההסכם ליישומם. עוד הוסיף האב כי הסדרי השהות כרוכים מעצם טיבם וטבעם בתביעת הגירושין, ולכן הסמכות לדון בעניינים היא של בית הדין הרבני.

7. ביום ה' בתשרי תשפ"א (23.9.2020) נתן בית הדין החלטה שלפיה מתקיימת עילה משפטית בגינה, לשם הזהירות, יש להעדיף שהמשך ניהול התיק יהיה בהרכב אחר. התיק הועבר לראש אבות בתי הדין בירושלים ליתן החלטה בעניין ההרכב. ביום י"ב תשרי תשפ"א (30.9.2020) הורה ראש אבות בתי הדין, הרב מרדכי רלב"ג, כי התיק יועבר להמשך דיון בהרכב אחר בבית הדין.

8. ביום י"ג תשרי תשפ"א (1.10.2020) נתן בית הדין בהרכבו החדש החלטה שלפיה יש לבית הדין סמכות לאכוף את הסכם הגירושין. בית הדין הבהיר כי אומנם בית המשפט לענייני משפחה דן בצו ההגנה אך אין בכך כדי לפגוע בסמכות בית הדין לדון בהסדרי השהות וביישום פסק דינו. בהמשך ההחלטה, כאמור, הורה בית הדין על מינוי אפוטרופוס לדין לאב וביקש מהאם להגיב לבקשת האב שהילדים ייפגשו עם הוריו.

ביום כ"ג בתשרי תשפ"א (11.10.2020) הודיעה האפוטרופוס לדין כי נוכח מצבו של האב וכיוון שהוא כבר מיוצג, נראה כי אין צורך במינוי אפוטרופוס לדין לאב, אך לדעתה יש צורך במינוי אפוטרופוס לדין לקטינים. בהמשך להודעה זו, נתן בית הדין החלטה ביום א' במרחשוון תשפ"א (19.10.2020), בה מונה אפוטרופוס לדין לקטינים חלף האפוטרופוס שמונה לאב. כן הורה בית הדין לצדדים להגיש תמצית טענות בעניין הסדרי השהות ומדוע אינם מתקיימים לפי הסכם הגירושין. בית הדין הורה שאף האפוטרופוס לדין שמונתה לקטינים תגיש עמדתה בעניין זה.

על החלטות בית הדין האזורי מיום י"ג תשרי תשפ"א (1.10.2020) ומיום א' במרחשוון תשפ"א (19.10.2020) הגישה האם, ביום י"ח במרחשוון תשפ"א (5.11.2020), ערעור אל בית דינו ועימו בקשה לעכב את ביצוען.

ב. טענות הצדדים

9. לטענות האם, החלטות בית הדין בעניין הסדרי השהות לקטינים ומינוי אפוטרופוס לדין לקטינים ניתנו בחוסר סמכות, בניגוד להוראות החוק והתקנות להסדר התדיינות – מבלי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנפתח תיק יישוב סכסוך ושלא במסגרת סעד דחוף. עוד טענה האם כי ההחלטות ניתנו בהיעדר סמכות מקורית או נמשכת לבית הדין. זאת כיוון שאחר שהצדדים חתמו על הסכם גירושין ולאחר שניתן תוקף פסק דין להסכם, מאותה העת, עברה מן העולם הסמכות המקורית. ומאחר שבית הדין אישר את ההסכם ללא דיון לגופו, לא קנה בית הדין בכך סמכות נמשכת. זה החלק שמעניין אותנו בפסק הדין מעבר לכל האמור, ההרכב שאישר את הסכם הגירושין אינו ההרכב שדן בענייני הקטינים, וכי גם בשל כך אין סמכות נמשכת והסמכות בעניין הקטינים נתונה לבית המשפט לענייני משפחה בלבד.

עוד טענה האם כי לפי תקנות הדיון, עם שינוי ההרכב היה על בית הדין לשמוע את טענות הצדדים אם לדון בעניין מראשיתו אם לאו, והדבר לא נעשה; כי בקשת האב אינה עומדת בדרישות תקנות כ"ה-כ"ה לתקנות הדיון וכי במינוי אפוטרופוס לדין לקטינים יש הגבלה של האפוטרופוסות הטבעית של ההורים, במקרה זה לא עלתה סיבה מיוחדת לצידוק ההגבלה, ולבית הדין אין סמכות לדון בענייני האפוטרופוסות של הקטינים.

מבחינה פרוצדוראלית טענה האם כי האב לא היה כשיר להעלות טענות ואחי האב אינו יכול לייצג את האב וכן כי הבקשות הוגשו במסגרת 'תיקים שונים' ולא כ'תיק אחיפת הסכם'.

10. האב, בתגובתו, ביקש מבית הדין להורות לאם על הפקדת ערובה להוצאות הערעור. לטענתו מדובר בערעור המצדיק חיוב בערובה, במיוחד שמצבה הכלכלי של האם טוב, לטענתו, כשמנגד ניהול הליכים משפטיים ארוכים פוגע במצבו הנפשי שלו.

נגד טענות האם בעניין יישוב הסכסוך טען האב כי הצדדים מנהלים תיקים במשך שנים וכן כי על האם היה להעלות טענה זו בהזדמנות הראשונה, ולא עתה. כמו כן טען האב כי האם היא שפנתה בתביעה לאכיפת הסכם בנושא הממוני, ולאחר מכן ובהמשך לכך הגיש האב תביעות בעניין הילדים והסדרי השהות.

11. ביום ב' בכסלו תשפ"א (18.11.2020) הורנו לאם על הפקדת ערובה בסך של 10,000 ש"ח להבטחת הוצאות הערעור. לאחר שהאם הפקידה את הערובה נקבע דיון.

בדיון ביום ב' באדר התשפ"א (14.2.2021) טענו הצדדים הן בעניין הסמכות והן בעניין מצבו של האב והאפשרות לקיים את ההוראות בעניין הסדרי השהות הקבועות בהסכם הגירושין. בעניין מינוי האפוטרופוס לדין לקטינים טענה האם שלפי סעיף 30 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות אין למנות אפוטרופוס בנוסף על ההורה אלא לאחר שניתנה הזדמנות להורה להשמיע את טענותיו, מה שלא היה במקרה הזה. האב טען מנגד כי הסעיף הרלוונטי במקרה הזה הוא סעיף 68 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, שכן מונה אפוטרופוס לדין, ואין דרישה לשמיעת את טענות ההורה קודם להחלטה. האפוטרופוס לדין הציגה את החלטת המינוי של בית הדין למנותה כאפוטרופוס לדין לקטינים. לדבריה, אין במינויה כדי להחליף את האם או האב, אלא להשמיע את קולם של הקטינים בעניין המסוים בלבד. בדיון גם הודיע בא כוח האם כי הוגשו תביעות לבית המשפט.

12. בהמשך ביקש האב לצרף מסמכים שלפיהם האם הגישה ביום י"ט בשבט התשפ"א (1.12.2020) תביעה לבית המשפט לענייני משפחה, וכי יש בכך כדי להחמיר את מצבו הנפשי של האב. האב צירף את כתב התביעה וכתב ההגנה שהוגשו לבית המשפט לענייני משפחה.

בהמשך נתן בית המשפט לענייני משפחה החלטה שלפיה לא ידון בעניין המצוי בערעור בבית הדין הגדול. ביום ו' בכסלו התשפ"ב (10.11.2021) הגישה האם בקשה לסגור את הבקשה לעיכוב ביצוע וכל תיק נלווה בבית הדין הרבני הגדול ולהורות על השבת הערובה שהופקדה,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וזאת כיוון שהצדדים הגיעו להסכמות. בתגובה טען האב כי אין מקום לסגור את התיק כל עוד ממשיכה האם לנהל הליכים בבית המשפט לענייני משפחה. על כן, לטענת האב, אין מקום למחוק את הערעור ללא החלטה לגופו בעניין קביעת סמכות בית הדין וכן הוראה על פסיקת הוצאות. עוד נציין כי ביום כ"ה בטבת התשפ"ב (29.12.2021) הגיש האב לבית הדין הודעה שלפיה התיקים בבית המשפט נסגרו.

ג. דיון והכרעה

13. הערעור שלפנינו בעניין הסמכות כולל כמה עניינים שאותם יש להעמיד על מכונם המגדירים את מסגרת סמכותו של בית הדין במקרה דנן. הנקודה הראשונה היא היקף סמכותו של בית הדין להידרש לעניינם של הקטינים בעקבות פסק דין אשר אישר הסכם שהוגש לפניו ונתן לו תוקף, ללא שקיים קודם לכן בית הדין דיון לגופו של עניין והכריע בעקבות כך בעניין בפסק דינו. אנחנו מפרסמים את פסק הדין בגלל החלק הזה.

אומנם כידוע:

עניינים של מזונות ילדים והחזקת ילדים, שעל פי עצם טיבם הם חשופים לשינויי נסיבות מהותיים, ולפיכך מוקנית לגביהם סמכות טבועה לערכאת השיפוט המקורית לחזור ולעייין בהם מחדש, עם היווצר התנאים המתאימים לכך. כמוקבל, תמיד אפשר לחזור ולדון בהם.

(בג"ץ 8638/03 סימה אמיר נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פ"ד סא(1) 259 (2006); בג"ץ 6103/93 סימה לוי נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פ"ד מח(4) 591 (1994))

אך בית המשפט העליון בבג"ץ 6929/10, פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול (2013), בהרכב מורחב, סייג זאת, כדברי המשנה לנשיא דאז, מ' נאור (פסקה 24 לחוות דעתה), וקבע: "לבית דין רבני המאשר הסכם גירושין ללא דיון של לגופו של עניין אין סמכות נמשכת לדון בתביעה להפחתת מזונות הילדים." אם ההורים רק אישרו הסכם גירושין ברבני, בלי שהיה עליו דיונים משפטיים וכו', זה אומר שהסמכות לעתיד היא לא בהכרח של הרבני. זאת בניגוד למצב בו בית הדין נתן פסק דין לאחר דיונים. על כן:

אישור פורמאלי של הסכם, שהונח בפניה של ערכאה שיפוטית אך היא לא ירדה לתוכנו ולא הכריעה דבר לגביו, לא יוכל – ככלל – לשמש בסיס להכרה בסמכותה הנמשכת.

(בג"ץ 4111/07 פלונית נ' פלוני (2008), פסקה 9 בחו"ד של השופט, כתוארו אז, א' לוי)

במקרה שלפנינו קל להבחין כי בית הדין אישר את הסכמת הצדדים ונתן לה תוקף פסק דין ללא שדן קודם לכן ופסק בענייני מזונות הקטינים ומשמורתם, ואף האב לא טוען אחרת, ועל כן לא נקנתה לבית הדין סמכות נמשכת בעניינם אלא להידרש לבקשות לשינוי פסק הדין ועדכונן בעקבות שינויי נסיבות שאירעו לאחר נתינתו.

ההסבר הזה חשוב להרבה הורים ואנשי מקצוע, לא כולם מכירים את הנושא.

14. עם זאת, וזו הנקודה השנייה, בית הדין עדיין מוסמך להביא למימוש פסק דינו גם במקרה שלגביו לא דן ופסק. להביא למימוש. הבדל מהותי.

זאת, כפי שצינו בכמה הזדמנויות בית דין זה ובתי הדין הרבניים האזוריים (ראו למשל בד"ר גדול 810388/12 פלוני נ' פלונית (2017); בד"ר ת"א 30641-64-1 (2009); בד"ר חיפה 531026/9 פלוני נ' פלונית (2013); בד"ר ת"א 883083/5 פלוני נ' פלונית (2019), ועוד), כי גם במקום בו אין לבית הדין סמכות נמשכת להידרש לשינוי, עדכון או הרחבת פסק דינו, הרי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שבסמכות הערכאה השופטת אשר נתנה את פסק הדין לדאוג לאכיפתו וליישומו במסגרת הוראות פסק הדין המאשר את ההסכם.

15. צריך להבהיר כי אומנם הלכה היא ש"ערכאה שאישרה הסכם ממוני בין בני זוג כפסק דין אינה רוכשת סמכות נמשכת בנוגע לפרשנות ההסכם או אכיפתו" (בג"ץ 8578/01 חליוה נ' חליוה, פ"ד נו(5) 634 (2002); בג"ץ 8638/03 סימה אמיר, דלעיל; ובג"ץ 1607/11 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים (2012)).

אולם הקשר של הלכה זו ומסגרתה עסקו במקרים שבהם עילת התביעה התעוררה לאחר מתן תוקף פסק הדין להסכם הגירושין, אחר שבית הדין כבר 'קם מכיסאו' (כפי שהובא עוד קודם לבג"ץ חליוה, בבג"ץ 6103/93 סימה לוי, דלעיל). זאת למשל, כאשר הוגשה תביעה לאכיפתה של 'תניית שיפוי' שנקבעה בהסכם הגירושין, שאז עילת התביעה עוסקת בחוב כספי שהתעורר לאחר מתן פסק הדין בעניין הגירושין ואחר שהצדדים התגרשו והם עתה שני בעלי דין 'זרים' שאינם עוד בני זוג נשואים, ואין הדבר בסמכות בית הדין.

במקרים מעין זה קבע בית המשפט כי אין בסמכות בית הדין לדון בעניינם, ואף לא בהסכמת הצדדים, כדברי השופטת, כתוארה אז, א' פרוקצ'יה בבג"ץ סימה אמיר (ההדגשות במקור):

לאחר הגירושין, תביעה רכושית בגין הפרת תנאי שיפוי אינה כרוכה בתביעת הגירושין, שתמה וחלפה מן העולם. עילת התביעה של המשיב הינה עילה חדשה, שנושאה הוא אכיפת הסכם גירושין או בקשה לאכיפת פסק גירושין, המבוסס על הסכם גירושין.

כך גם היה במקרים שנדונו בבג"ץ חליוה, בבג"ץ 5385/9 ו' ורבר נ' מ' ורבר ואח', פ"ד נב(5) 817 (1998), ועוד, שבהם דובר בעילת תביעה שנולדה לאחר מתן תוקף פסק דין להסכם, ולא בעניין מימוש הוראותיו הישירות שניתנו פסק הדין.

על דרך זו קבע בית המשפט בבג"ץ 4111/07 דלעיל:

גם הדיון בבקשה לאכיפת ההכרעה (ובלבד שאינה כרוכה בצורך לפרש את פסק הדין הנאכף) מסור, כך נדמה, לערכאה המקורית, למצער ככל שעילת הבקשה היא בפקודת בזיון בית המשפט (התקפה גם בבית הדין הרבני, על פי סעיף 7א לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז – 1956).

16. עד אשר אנו מוכיחים ומבארים את הדבר מפסיקות בית המשפט העליון, הרי שהמחוקק עצמו באופן ישיר הסמיך את בית הדין הרבני להביא ליישומו של פסק דין לאחר שזה ניתן, הרשהו לתת הוראות להוצאתן לפועל של ההחלטות הקבועות בפסק הדין ואף נתן לו סמכויות כפייה לכך.

כך הורה המחוקק בסעיף 7א(א) לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), תשט"ז – 1956 הקובע כי "לבית דין, כשהוא דן בענין שבשיפוטו, יהיו כל הסמכויות על פי סעיפים 6 ו-7 לפקודת בזיון בית המשפט, בשינויים המחוייבים". משום כך גם הוסמך בית הדין לפי סעיף 7ד(א) לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון) למנות 'כונס נכסים' לביצוע האמור בפסק הדין, והוקנו לו לצורך כך הסמכויות לפי "סעיפים 53 עד 57 ו-60 לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז – 1967", כל זאת מעבר, לסמכותו הטבועה של בית הדין לבדוק ולברר את כל אשר נדרש לצורך אכיפת ויישום הוראות פסק דינו (סעיף 17(ב) לחוק הפרשנות, תשמ"א – 1981; בג"ץ 3914/92 לאה לב נ' בית הדין הרבני האזורי בתל אביב יפו, פ"ד מח(2) 491).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

17. במקרה שלפנינו הסכם הגירושין כלל כמה וכמה סעיפים המסדירים את הסדרי השהות של הילדים עם האב, אך אין בהם הסכמה על אופן הסדרת השהות הילדים עם הורי האב. לכן, מסמכותו של בית הדין להביא ליישום הוראות הסכם הגירושין בדבר מפגשי הילדים עם אביהם והשהות עימו, ובמידה שהופסקו להביא לחידושם.

לשם כך, מסמכותו של בית הדין להורות על הבדיקות והבחינות הנדרשות לקיום מפגשים אלו, ובכללן להורות על בירור "מצבו של האב ושאלת מסוכנותו או אי-מסוכנותו לילדים וכן על נכונות הילדים לפגוש את אביהם וכן את הורי האב". אולם כאשר לבירור אפשרות מפגשי הורי האב עם הילדים שלא בנוכחות האב הרי שהדבר אינו נוגע ליישום סעיף כלשהו מסעיפי ההסכם, ועל כן אין הדבר במסגרת סמכותו של בית הדין הרבני.

18. מכאן אנו פונים אל הנקודה השלישית, והיא עניין מינוי האפוטרופוס לדין לאב או לקטין:

בתקנה מח(2) לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג (להלן: "תקנות הדיון") נקבע כי "בית הדין רשאי למנות לפסול-דין, או למי שזקוק לאפוטרופוס, אפוטרופוס לדין אשר ייצוגו ייצוג מלא בכל ההליכים בבית הדין".

אין מדובר פה במינוי אפוטרופוס לעניין גופו או רכושו של האב או הקטין לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב – 1962, שבמקרה ספציפי זה אינו בסמכותו של בית הדין הרבני. כל תפקידו של 'אפוטרופוס לדין' הוא "ייצוג מלא בכל ההליכים בבית הדין", ולכך בית הדין כמובן מוסמך ואין הדבר נוגע לבית המשפט לענייני משפחה.

על דרך זו בית הדין מוסמך, במסגרת שיקול דעתו והחלטותיו בנוגע לאופן יישום הסדרי השהות הקבועים בפסק דינו, במידת הצורך, גם למנות לקטינים אפוטרופוס לדין אשר יציג בפני בית הדין את טובתם ועניינם בפני בית הדין באופן עצמאי, שלא בראי עיניהם של שני הורים הניצים בנוגע לענייניהם. זאת, כפי שנעשה במקרה הנדון.

19. הנקודה הרביעית היא עניין הליך יישוב הסכסוך והצורך בו במקרה הנדון:

בסעיף 2 לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה, תשע"ה – 2014, נקבע כי "תובענה" בעניין סכסוך משפחתי המחייבת תחילה הגשת בקשה ליישוב סכסוך, כוללת כל תביעה או בקשה "למעט [...] (3) תובענה לאכיפה ולביצוע של החלטה שיפוטית, לרבות לפי פקודת בזיון בית המשפט". לכן, במקרה זה, מאחר שמסגרת ההליך הנדון היא אכיפתו ויישומו של פסק הדין שנתן תוקף להסכם הגירושין שניתן בבית הדין – ולא משנה לעניין זה שם התיק שנפתח במזכירות או כותרת הבקשה אלא מהותה – הרי שאין צורך במקרה הנדון בפתיחת הליך יישוב סכסוך.

20. לגבי טענת האם כי עם שינוי ההרכב היה על בית הדין לשמוע את הצדדים ולתת את החלטתו מאיזה שלב עליו לדון בתיק הנדון:

אכן בתקנה עא לתקנות הדיון נקבע:

הועבר משפט, אחרי שהחל הדיון בו, מהרכב בית דין אחד להרכב בית דין אחר או שבא שינוי בהרכב בית הדין – יחליט בית הדין בהרכב החדש, לאחר שמיעת דברי הצדדים בעל פה או בכתב לפי החלטת בית הדין, אם להמשיך את הדיון מאותו השלב שבו נפסק הדיון בהרכב הקודם או להתחיל את המשפט מהתחלתו או מאחד השלבים הקודמים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אלא שבמקרה דנן, הצדדים הסכימו בהתנהגות ולמעשה כי ההליך לפני ההרכב החדש ימשיך מהנקודה שבה סיים בית הדין בהרכבו הקודם. לאחר החלטת בית הדין מיום ה' בתשרי תשפ"א (23.9.2020) על ההעברת ההרכב והחלטה נוספת מיום י"ב תשרי תשפ"א (30.9.2020) המורה את זהות ההרכב החדש הוציא בית הדין לצדדים הזמנה לדיון ליום כ"א בכסלו התשפ"א (7.12.2020).

כאמור, ביום י"ג בתשרי התשפ"א (1.10.2020) נתן בית הדין הרבני את החלטתו בעניין הסמכות ובהמשך ביום א' במרחשוון התשפ"א (19.10.2020) אף ניתנה החלטה בעניין ביטול המינוי לאפוטרופוס לדין לאב ומינוי אפוטרופוס לדין לקטינים וכן קבלת תגובת האם בעניין ראיית הקטינים. ביום ט"ז במרחשוון התשפ"א (3.11.2020) הורה בית הדין לצדדים לפעול בעניין הסדרי השהות עם האב על פי המלצת פקידת הסעד שהתקבלה בבית הדין. בהמשך פנתה האם אל בית הדין בטענות בעניין הסמכות והצורך בהליך יישוב סכסוך ונגד מינוי האפוטרופוס לדין וביקשה את הכרעתו, ובית הדין נותן את החלטתו בנדון ביום ט"ז בכסלו התשפ"א (2.12.2020).

בכל השלבים הללו לא העלתה האם את טענתה בעניין הצורך בשמיעה מוקדמת של טענות בנוגע לשלב שממנו ידון ההרכב החדש ומתן החלטה לפי תקנה עא לתקנות הדיון טרם שייכנס בית הדין לגופו של דיון. גם הדיון בית הדין שנערך ביום כ"א בכסלו התשפ"א (7.12.2020) עסק מהנקודה שבה עצר ההרכב הקודם, והצדדים והאפוטרופוס לדין לקטינים עסקו באריכות בגופו של עניין הסדרי השהות ומפגשי הילדים עם האב, כולל התייחסותה הרחבה של האם אשר העלתה גם נקודות הנוגעות לעניין הסמכות, אולם גם בדיון זה לא העלתה האם, לא בפתח הדיון ולא בשום שלב אחר שלו, את טענתה זו, כי יש לערוך תחילה דיון בשאלה מאיזה שלב ידון בית הדין בהרכבו החדש.

כאמור, אכן היה מן הראוי והנכון שבית הדין יבקש את עמדות הצדדים וייתן החלטה ברורה בנדון ולכל הפחות ישמע את עמדת הצדדים בנדון בתחילת הדיון (ראה בג"ץ 6738/21, פלוגית נ' בית הדין הרבני הגדול (י"ג בטבת התשפ"א – 28.12.2020)), אך גם אם הדבר לא נעשה הרי שהאם לא העלתה כנגד כך את התנגדותה להמשך ההליך בהזדמנות הראשונה ובהתנהגות הצדדים הייתה למעשה הסכמה שבית הדין ימשיך מאותה נקודה שבה פסק ההרכב הקודם.

21. לגבי מסמכים שהגיש אחי האב בשלבים מסוימים שבהם שהה האב באשפוז פסיכיאטרי, הרי שעל פי תקנה נ(2) לתקנות הדיון "בית הדין יכול להרשות הופעת מורשה לשם פעולה מסוימת או משפט מסוים, אף אם המורשה אינו עורך דין או טוען רבני מוסמך", וכך נעשה.

22. לאור כל האמור, אנו קובעים כי בית הדין הרבני אכן מוסמך לדון ולתת את החלטותיו בעניין יישום הוראות הסכם הגירושין שלו נתן תוקף של פסק דין, ובכלל זה בדבר מפגשי הילדים עם אביהם והשהות עימו. במסגרת זו מוסמך בית הדין גם למנות לקטינים אפוטרופוס לדין לשמיעת עניינם של הקטינים ולבחון כל מה שנדרש לצורך הכרעה נכונה, יעילה וצודקת לטובת הילדים במסגרת שאלת אופן יישום ביצוע הוראות הסדרי השהות שנקבעו בפסק הדין. אולם לעניין מפגשי הורי האב עם הילדים שלא בנוכחותו – אין בית הדין מוסמך, אלא אם כן כל הצדדים הנוגעים בדבר יביעו את הסכמתם שבית הדין ידון בכך.

23. המזכירות תעביר לאב סך 5,000 ש"ח מן הערובה שהפקידה האם להוצאות משפט, שאר הסכום יוחזר לאם.

24. פרסום פסק הדין מותר לאחר השמטת שמותיהם ומספרי תעודות הזהות של הצדדים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניתן כיום ד' בשבט התשפ"ב (6.1.2022).

הרב דניאל אדרי

הרב ציון לודאילוז

הרב שלמה שפירא